

Samenvatting publicatie “GPMI: te veel uitsluiting, te weinig begeleiding”

Met de publicatie ‘Het GPMI: te veel uitsluiting, te weinig begeleiding’ willen we een stem geven aan mensen die als begunstigde van het leefloon rechtstreeks te maken krijgen met het ‘geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie’ (GPMI). Het leefloon is het laatste vangnet in onze samenleving om mensen de kans te geven op een menswaardig bestaan. Door de toenemende voorwaardelijkheid van ‘rechten’, wordt het echter steeds moeilijker voor mensen om er toegang toe te krijgen. Dat geldt zelfs voor het laatste vangnet – het leefloon.

Het GPMI is het ultieme voorbeeld van hoe financiële steun aan de meest kwetsbaren in onze samenleving, steeds meer voorwaardelijk wordt. Mensen die recht hebben op (en dus nood hebben aan!) een leefloon, moeten, volgens de overheid, ‘begeleid worden in hun socio-professionele of sociale inschakeling’.

Nu hebben mensen in armoede vaak geen bezwaar tegen begeleiding. Zij kunnen heus wel wat steun gebruiken en appreciëren in hun zoektocht naar werk, naar adequate huisvesting, naar een sociaal netwerk... Het probleem is dat, in de balans tussen begeleiding en voorwaardelijkheid van steun, het zwaartepunt steeds meer komt te liggen op voorwaarden en controle. Als gevolg daarvan ervaren mensen de begeleiding niet meer als ondersteunend, maar als controlerend. Die ervaring blokkeert hun vooruitgang.

Als men oordeelt dat ze niet doen wat van hen verwacht wordt, dreigt immers een sanctie: vermindering of zelfs tijdelijke schorsing van het leefloon. Als ze door deze sanctie getroffen worden, worden deze mensen afgesneden van hun allerlaatste bron van inkomsten. Dit verhindert hen natuurlijk helemaal om bezig te zijn met een inschakelingstraject en helpt daarom op geen enkele manier.

Bovendien is de dreiging van een sanctie reëel, want er schort heel wat aan het systeem. Uit onze bevraging blijkt dat mensen vaak weten niet dat ze een contract tekenen en/of wat dat inhoudt, en dat de verhouding tussen de twee ondertekenende partijen (maatschappelijk werker en begunstigde) er één is van ongelijkheid en afhankelijkheid. Dit bezorgt deze toch al kwetsbare mensen bijzonder veel stress, en stress is nu net een factor die persoonlijke groei, nodig voor sociale en/of professionele integratie, belemmert. Bovendien herkennen mensen in armoede zich vaak niet in de contracten en contacten met OCMW's omdat deze nog te weinig vertrekken vanuit de leefwereld van rechthebbenden. Welke noden zijn voor hen prioritair? Wat is voor hen haalbaar en realistisch?

We vroegen de geïnterviewden niet enkel naar hun ervaringen met het GPMI, maar ook naar hun aanbevelingen voor een rechtvaardiger systeem. Daar klonk de roep om waardige inkomens, boven de EU-armoedegrens, en een sociale zekerheid die voldoende ondersteuning biedt aan mensen met een precair werknemersstatuut, die werken in kwetsbare sectoren en zich bevinden aan de onderkant van de arbeidsmarkt. De bijstand via het OCMW moet een restcategorie blijven.

Voor de netwerken armoedebestrijding verenigd in BAPN is het essentieel dat grondrechten van mensen in armoede gegarandeerd worden. **Het recht op maatschappelijke integratie vormt de kern van het probleem, want zonder een minimaal inkomen (het leefloon, dus) is dat quasi onmogelijk te realiseren.** Sancties in het kader van begeleiding zouden niet mogen bestaan. De doelstellingen van

het integratietraject moeten gebaseerd zijn op de verwachtingen en mogelijkheden van de rechthebbende. Trajecten naar werk moeten duurzaam werk voor ogen houden en mensen moeten sociale bescherming kunnen genieten. De sociaal assistent moet zich daarvoor kunnen inzetten en moet over genoeg tijd beschikken om een relatie op te bouwen en echte begeleiding te realiseren.

Daarom vragen we om het GPMI te vervangen door een instrument dat zowel rechthebbenden als OCMW-medewerkers helpt om de uiteindelijke doelstelling (integratie) te realiseren, en dat daarom focust op begeleiding en ondersteuning op maat, met een open vizier, vanuit wederzijds vertrouwen en zonder mogelijke sanctie van opschorting van leefloon. Dat kan door bijvoorbeeld de controle op het zoeken naar werk over te laten aan de instanties die instaan voor de begeleiding naar werk (VDAB, Actiris, FOREM). Wat ook helpt, is om bij problemen de oorzaak niet in eerste instantie te zoeken bij de leefloongerechtigde, maar terug te keren naar de inhoud van het project: klopt dit nog met de realiteit / mogelijkheden van de rechthebbende? Kortom een levend, meegroeiend begeleidingsinstrument op maat van de rechthebbende, gericht op rechtenrealisatie en -toekenning. De netwerken armoedebestrijding werken graag mee aan een alternatief op maat van mensen in armoede. We zijn er immers van overtuigd dat effectieve oplossingen best ontwikkeld worden samen met de gebruikers.

Link naar de publicatie: <https://bapn.be/storage/app/media/bpn-001-20-rapport-gpmiv3-1.pdf>